

OLVASÓNAPLÓ

KÉT KRITIKA EGY KÖNYVRŐL

Cesta domov.

Vyber zo súčasnej maďarskej krátkej prózy v Juhoslávij.
Obzor, Novy Sad, 1975.

IRODALMUNK VISSZHANGJAI

Irodalmunk termékenyítő erejű értékmérője az is, hogy hangja milyen messzire jut el. A zene, a képzőművészet, az építészet hírének nyitott az útja, mert „nyelve” nemzetközi: közlését nem kötik más nyelvek előtt ismeretlen „béklyók”. Az irodalmi alkotás számára közvetítő kell, hogy a más nyelven olvasó is megértse, s a több nyelvet beszélő égtáj alatt zavartalanul bejusson az irodalmi köztudatba. Itt megint a szerep a domináns a világ színpadán. A nagy népek irodalma, mely világnyelveken íródott, gyorsabban jut el a kis népek olvasóihoz, mint fordítva, mert a világnyelvet beszélő olvasók el vannak telve a maguk irodalmával. Eppen ezért a kis nemzetek ebben náluk gazdagabbak: ismerik a saját irodalmukat, és jobban ismerik a világirodalmat, mert érdeklődésük minden nép alkotói tevékenysége felé fordul. Ezen a ponton tovább is lépnek: mindig újabb és újabb lépéssel egymás felé. A legszebb példát éppen ők adják a szellemi-irodalmi együttműködés területein, mert hosszabb lemaradás nélkül ismertetik és ismerik is egymás alkotásait.

A jugoszláviai magyar irodalom fejlődésének új szakaszában az utóbbi esztendőkhöz nem egy ilyen értékes visszhanggal találkozunk. Íróink műveit: Debreczeni József, Herceg János, Sinkó Ervin, Majtényi Mihály, Szirmai Károly és a fiatalabb írónemzedék tagjainak nem egy kötetét lefordították szerbhorvát nyelvre, s így alkalom nyílt arra, hogy terebélyesedjen olvasóközönsege: a nemzetiségek irodalma beleáradjon a nemzetek irodalmába.

Most az irodalom iránti érdeklődés emelkedésének jegeit hangsúlyozva egy újabb kivételes eredményről adhatunk számot: a kis népek egymás felé hajlásának adys megnyilatkozásáról, éspedig egy reprezentatív kötet megjelenése kapcsán.

Régi olvasó vagyok, mohón kapok minden új és újat ígérő könyv után, de az utóbbi hónapokban kevés könyv jelentett számomra olyan belső megelégedést és meglepetést is, mint a jugoszláviai magyar elbeszélők szlovák nyelven megjelent antológiája, minden tekintetben figyelmet érdemlő kiadásban. Mert ha egy kiadó — az újvidéki Obzor Lap- és Könyvkiadó vállalat a petróci művelődési közösség közreműködésével — olyan gondos kivitelezésű kötetet ad ki a mellette élő magyar nemzetiség íróinak novelláiból, mint az 1975-ben Újvidéken megjelent *Cesta domov* (Útban hazafelé) című kötet, a szerkesztők, műfordítók olyan összeválogatásával, mint ahogy azt ebből a kötetből látjuk, akkor az elismerés és a köszönet legmelegebb hang-

ján kell szólnunk erről a vállalkozásról. Ez az a fennebb említett fejlődési szakasz, mely mutatja: szellemi, irodalmi együttműködésünk útjai merre haladnak tovább, túlhaladva minden eddigi szép gesztusnak tekinthető courtoisie-t, amivel a sokáig „önmagunknak írunk”-tól nemigen juthattunk messzebbre a mi vajdasági olvasói köreinktől.

Az a régi gyakorlat, amellyel már nem egy más nyelvű antológia összeállításánál találkoztunk, itt is érvényesült. A jugoszláviai magyar elbeszélők szlovák nyelvű kiadói dr. Bori Imrét, a *Különös ajándék* című magyar antológia szerkesztőjét bízták meg azzal, hogy a jugoszláviai magyar elbeszélők közül ki kap helyet ebben a kötetben. Bori Imre az imént említett kötet kompozíciós egységét megőrizve tizenegy novellaírórt vett be a szlovák nyelvű antológiába. Sorrendje a következő: Szirmai Károly, Majtényi Mihály, Herceg János, Németh István, Major Nándor, Varga Zoltán, Gion Nándor, Gobby Fehér Gyula, Brasnyó István, Holti Mária és Végel László. Esztétikai és irodalomtörténeti elgondolásának lényegét a nemzedékek fellépésének sorrendje határozta meg. Ez kétségtelenül egy átgondolt kompozíciós egység, amely válogatásában képet ad a szlovák olvasónak a jugoszláviai magyar irodalom novellistáinak értékeiről, mert legnagyobbbészrt maradandó darabokat találunk ebben a gyűjteményben. Ezért így ez is különös ajándéknak számít valamennyiünk számára.

Jóllehet az Obzor gondozásában megjelent mű reprezentatív kötetnek számít, mert első ízben sorakoztatja fel így szépprózánk művelőit a szlovák befogadók előtt gondosan megírt utószóval s életrajzi adatokkal is, az olvasóban nem támadhat hiányérzet, mert jól tudja, hogy egyetlen antológia, még a reprezentatív antológia sem lehet teljes, csupán ízelítőt adhat abból, ami irodalmunk termőterületein már rég megért, vagy érésben van, vagy a holnap biztató szép ígéretei közé tartozik.

LÉVAY ENDRE

KERESSÜK SZOMSZÉDJAINKAT

A tévé és a rádió által sugárzott művészeti és kulturális műsorról sohasem tudhatjuk teljes bizonyossággal, hogy eljutott-e a hallgatóságig, a nézőkig. Ha a néző és a hallgató nem nyitja ki készülékét, nyugodtan úgy vehetjük, hogy a műsor meg sem valósult.

A könyv egészen más. Önmagában materiális bizonyíték, és mint ilyen, az olvasótól függetlenül is létezik. Legfeljebb küldetésének nem tesz hiánytalanul eleget, ha az olvasó nem fedezi fel, mert esetleg el sem jut hozzá. Szándékunktól távol áll, hogy a fenti észrevételt az alábbi, bizonyos értelemben úttörő jelentőségű kötetre vonatkoztassuk, legalábbis nem tehetjük ezt teljes érvénnyel. Mert hiszen a *Cesta domov* című könyv, amely a jugoszláviai magyar novellisták legjava műveinek válogatásából állt össze a jugoszláviai szlovák olvasótábor részére, mégiscsak megjelent. Éspedig szolid, izléses kivitelezésben.

Talán nem mondhatjuk, súlyos hiba, hogy nem, vagy csak igen nehezen kapható. Inkább csak amolyan önérzetbe vágó dolog, hogy például hiába is keresi az ember a könyvkereskedések kirakatában ezt az itt élő népek és nemzetiségek kultúrájának közelebbi kölcsönös megismerése szempontjából